

IDEÁLNÍ HRÁČ

Seriál „Psychologie po kapkách“ se ve svých prvních dílech soustředil na tzv. činnostní psychologii, resp. psychologii herních činností. V tomto a několika dalších dílech se zaměříme na osobnost hráče, jako základní a nedělitelnou jednotku týmového výkonu. Už v minulosti lákalo teoretiky hledání odpovědi na otázku, zda existují typické psychické vlastnosti úspěšného hráče. Lze vystopovat, jakými psychologickými kvalitami disponují Jaromír Jágr, Pavel Nedvěd či Tomáš Berdych? Mají nějaké společné rysy, soubor psychických vlastností, které má mít ideální hráč?

TEXT: ZDENĚK HANÍK

Hráčství nezaručí ani namíchání kvalitních surovin

Asi trenéry nepotěšíme. Uvažování o ideálním namíchání psychických kvalit úspěšného hráče je nejspíš slepou uličkou, jelikož každý člověk představuje jedinečný a neopakovatelný příběh. Zprůměrování měřitelných osobnostních rysů hráčů může být do určité (leč velmi omezené) míry i určitou inspirací. Ovšem v individuální práci s mladými hráči by mohl tento přístup vést k nežádoucímu zjednodušování.

Sportovci nejsou věci a jejich cena je pro příslušný sport nevyčíslitelná, relativní a vybírat hráče do družstva je delikátní disciplína. A přestože současný sport podporuje pocit, jak mocné jsou moderní technologie, ukazuje se, že ani zdaleka se vše ve sportu prokalkulovat nedá.

Naštěstí.

Protože hra by bez své nevyočitatelnosti ztratila kouzlo. Ke hře totiž patří také emoce, a jak byste chtěli kvantifikovat vlastnosti jako například náruživost, to je přeci nesmyslné, nemyslíte? A přeci se nechceme dobrodružství odhalování tajemného světa hráčské psychiky tak snadno vzdát.

Vycházíme zde z oblasti psychologie osobnosti, v našem případě osobnosti hráče. Ve sportovních hrách panuje režim prohra – výhra. Z toho důvodu budeme pátrat po vlastnostech osobností,

které se na tento režim dokáží adaptovat a obstát v něm. Budeme se ptát, jestli navzdory jedinečnosti a neopakovatelnosti každého osobního lidského příběhu přeci jenom neexistují obecné rysy úspěšných sportovních osobností.

Vítězné typy hledá každý

„Pravdu mají vítězové“. Tento slogan se rád bere do úst, ale jak to funguje v kolektivních hrách? Je například náhradník družstva, které vyhrálo Ligu mistrů, rovněž vítězem? A je hvězda týmu nebo nejlepší střelec či smečar ve volejbalu skutečným architektem vítězství?

Vyhrávat chce každý. Proto se také hledají vítězné typy hráčů. Ovšem, co o nich ve skutečnosti víme? Při jejich hledání nám zpravidla nepomůže výzkum či statistika. Někdo vítězné typy hráčů nazývá lídry. Je otázkou, zda je to přesné synonymum, ale buď. Jací hráči to tedy mohou být v kolektivních hrách?

Zaprvé jsou to hráči, pro něž MY stojí na stejné úrovni jako JÁ, přesněji řečeno jejich potřeba osobního sebenaplnění se realizuje prostřednictvím týmu.

Zadruhé jsou to nežádající typy lidí, kteří mají sílu a potřebu ovlivňovat své prostředí. Měnit tradice a vzdorovat zaběhlým zvykům. Takoví hráči jsou totiž schopni sebe-motivace a motivace druhých.

ZDENĚK HANÍK

→ ZAKLADATEL UNIE
PROFESIONÁLNÍCH TRENÉRŮ
PŘI ČOV
→ BÝVALÝ KOUČ
VOLEJBALOVÝCH REPREZENTACÍ
MUŽŮ ČESKA A RAKOUSKA
→ SOUČASNÝ
MÍSTOPŘEDEDA ČOV

FOTO: PROFIMEDIA.CZ

Zařetí jsou to zpravidla osobnosti s pevnými postoji, ale někdy také velmi tvrdí oponenti, kritické trenérské práce, a dokonce často i soupeři trenéra, pokud si trenér neuvědomí, že takoví hráči potřebují osobnostní rozmach.

Začtvrté zpravidla (pokud se bavíme o dospělém hráči) obsahuje jejich hráčský životopis podstatné úspěchy družstev, v nichž hráli.

A už dost zobecnování, abychom si rovněž nezahrávali se zprůměrováním. Čili hráče s takovými vlastnostmi hledáme a bohužel nacházíme jen zřídka. Když už je najdeme a získáme pro společnou práci, jsou to právě oni, kdo z největší míry tvoří výsledek.

My, jako trenéři, je pouze partnersky doprovázíme. S takovými hráči to totiž jinak ani nejde. Ano, pro týmový výkon potřebujeme rovněž další role, koncové hráče, tvůrce hry, nebo psy obránáře i nosiče vody. Ti všichni tvoří tým, který je víc než součtem individualit.

Ovšem dějiny tvoří osobnosti, vítězné typy hráčů takovými osobnostmi vždy jsou. Práce s nimi někdy skřípe, často i bolí, ale vezte, že bez nich nic nevyhrajete, i když se při spolupráci

s nimi pohybujete vždy na hranici mezi trůnem a propastí.

Vzpomeňme na známý příběh fotbalisty Zinedina Zidana. Jeho foul hlavou do hrudi Itala Materazziho, po němž byl vyloučen ve finále MS 2006, byl sice profesním selháním, ale podle mě velkým lidským činem, nikoliv charakterovým poklesem, jak tehdy tvrdila některá média.

„Nejzranitelnější místo srdce je zároveň nejhlubším místem duše,“ říká básník. Zidanovo srdce bylo tehdy v tom finálovém zápase proti Itálii nejsilnějším, ale i nejzranitelnějším místem – odtud prýštila vášeň a nasazení i zranitelnost. To místo je sídlem herní geniality, osobnostního charismatu i hlubokého lidského citu. Je mocné a zároveň křehké.

Tolik hledaná „hráčskost“ není jen produktem herní inteligence, ale i herní duše. A ta sídlí právě tam, kde byl Zidane zasažen a rozumově už nebyl schopen to ukočírovat. Byl vyloučen a Francie možná kvůli tomu prohrála, ale „člověčina“ musí vždy stát výš, i ve sportovním prostředí. A řekněme, že měl Zidane pro svůj čin vážný lidský důvod.

ZINEDINE ZIDANE JAKO HRÁČ
VYHRÁL LIGU MISTRŮ, ITALSKOU
A ŠPANĚLSKOU LIGU, STAL SE
MISTREM SVĚTA A EVROPY
A ZÍSKAL ZLATÝ MÍČ. PŘESTO SI
MNOŽÍ FANOUŠCI VYBAVÍ JAKO
PRVNÍ JEHO ÚDER ČELEM DO HRUDI
SOUPEŘE.

VÍTĚZNÉ TYPY HRÁČŮ JSOU
ZAPRVÉ HRÁČI, PRO NĚŽ MY STÓJÍ
NA STEJNÉ ÚROVNI JAKO JÁ.

✓ ZIDANE VÁLÍ I JAKO TRENÉR. RONALDA A SPOL. PŘIVEDL OD LEDNA 2016 UŽ K SEDMÉ TROFEJI.

FOTO: PROFIMEDIA.CZ

Tenkrát člověčina prohrála, ale obecně má zpravidla navrch, doufám. Nikdo nepochybuje, že Zidane byl vítězným typem hráče, a je dokonce i úspěšným trenérem. Přesto na jeho příkladu vidíme, jak nesmírně složité je hledat – obhajovat, či kritizovat – motivy lidského chování.

Trenér se v chování hráčů musí umět orientovat! Například rozpoznat, co je u hráče situační jednání a jaké má souvislosti, a co je naproti tomu životní postoj. Nebo, co je vrozený, relativně neměnný rys osobnosti, a co se naopak dá tréninkem, výchovou či osvětou ovlivnit.

FOTO: REUTERS

Arsené Wenger, kouč fotbalového Arsenalu, říká: „Ptejte se hráčů na jejich zkušenosti ze hry, ale nenechte si mluvit do finální nominace a taktiky.“ Trenér je tedy partnerem hráče. K partnerství a vedení hráčů je třeba vyznat se v jejich psychologii.

Když hovoříme o vítězných typech, pak šťastný ten trenér, který pochopí, že je jejich průvodcem, třeba přísným a rozhodným, a taky ochráncem, když je třeba, ale rozhodně ne vládcem.

Co nebo kdo je osobnost?

V laickém vnímání může slovo **osobnost** znamenat **jedince** nějak **pozoruhodného**, vynikajícího především v pozitivním smyslu. Má to ovšem být tak, že Zidane je osobností a český ligový fotbalista, řekněme z Mladé Boleslavi, který není třeba ani v národáku, osobností není?

Samozřejmě, že osobností je, poněvadž jedinečnost člověka (i hráče z Boleslavi) se neměří jenom schopnostmi nebo dokonce sportovními úspěchy. Psycholog Pavel Říčan vysvětluje, jak složitá a vlastně neuchopitelná je oblast psychologie osobnosti. Například jeden z pohledů vidí **osobnost** jako **osobitost**, čili odlišnost jedince od jiných jedinců. Z tohoto pohledu je Jágr jiný typ osobnosti než Ovečkin nebo Crosby.

V psychologii je ovšem nejužívanější vnímání **osobnosti** jako jakési **architektury** či **struktury** celku psychiky. Nabízí se srovnání s anatomií a fyziologií lidského těla. Psychika je rozčleněna na relativně samostatné složky (vůle, motivace, temperament apod.), z nichž každá má určitou funkci. A právě souhrn těchto složek lze přirovnat k tomu, jak funguje například souhra plic, mozku, krevního oběhu z hlediska tělesného.

V kolektivních hrách navíc psychická zralost (celost) v sobě zahrnuje vždy více než pouhé „já“, totiž „**já + svět těch druhých**“. Tým v sobě zahrnuje hráče, hráč v sobě zahrnuje tým. „Ti druzí“ jsou klub, trenér, spoluhráči, společnost.

Osobnost je vnímána jako celek duševního života člověka. Trenér by si měl být vědom, že pracuje se složitou bytostí, nikoliv s mechanickým strojem na výkon a na vyhrávání. Vrátime-li se k nadpisu, pak psychologicky vzato **ideální typ hráče** samozřejmě neexistuje. Přesto nechceme resignovat na snahu odhalit psychické kvality, které jsou úspěšným hráčům společné. Toto hledání je vzrušující, a někdy dokonce i inspirující.

Setrvejme tedy v prostředí pravděpodobnosti a nezádejme jistoty. Takový je sport, taková je hra, taková je psychologie. Do tohoto prostředí vás zvu i příště. Ještě se zdržíme u problematice „psychologie hráče“, jelikož je to jedno z nejkomplikovanějších, ale nejdůležitějších témat psychologie sportovní hry.

